

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2026. Issue 1

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London , 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

**Metaforalarda milliy mentalitetning badiiy matnlar orqali namoyon bo'lishi
(ingliz va o'zbek adabiyoti materiallari asosida)**

Ilmiy rahbar: **Kurbaniyazova Manzura Radjapovna**

Termiz davlat pedagogika instituti Gumanitar yo'nalishlarda xorijiy tillar kafedrası
o'qituvchisi

Norboyeva Aziza

Termiz davlat pedagogika instituti Tillar fakulteti 3-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada metaforalarning milliy mentalitetni ifodalashdagi o'rnini ingliz va o'zbek badiiy matnlari asosida tahlil qilinadi. Metafora tilning estetik vositasi bo'lish bilan birga, xalqning tarixiy tajribasi, ijtimoiy munosabatlari va madaniy qadriyatlarini aks ettiruvchi muhim lingvomadaniy birlik sifatida yoritiladi. Tadqiqotda ikki xalq metaforalaridagi konseptual farqlar va o'xshashliklar ochib berilib, ularning milliy tafakkur bilan bog'liqligi ilmiy asosda izohlanadi.

Kalit so'zlar: metafora, milliy mentalitet, badiiy matn, konsept, lingvomadaniyat, qiyosiy tahlil.

Kirish. Zamonaviy tilshunoslikda metafora faqatgina badiiy ifoda vositasi sifatida emas, balki inson tafakkurining asosiy mexanizmlaridan biri sifatida talqin qilinmoqda. Har bir xalqning borliqni idrok etish usuli, ya'ni milliy mentaliteti, tilda, ayniqsa, metaforalarda yaqqol namoyon bo'ladi. Shu bois metaforalarni o'rganish orqali milliy dunyoqarash, qadriyatlar tizimi va madaniy xususiyatlarni aniqlash mumkin.

Ingliz va o'zbek tillari turli tarixiy va madaniy sharoitlarda shakllangan bo'lib, bu holat ularning metaforik tizimida sezilarli farqlarni yuzaga keltirgan.

Metafora — milliy tafakkurning lisoniy modeli

Metafora — inson tafakkurida abstrakt tushunchalarni aniq obrazlar orqali anglash imkonini beruvchi kognitiv vositadir. Metaforik modellar xalqning yashash muhiti, asosiy mashg'uloti va madaniy qadriyatlari bilan bevosita bog'liq holda shakllanadi.

Milliy mentalitet esa ana shu metaforik modellar orqali avloddan avlodga uzatiladi. Shu sababli metaforalar xalq ruhiyatining til orqali ifodalangan ko'rinishi sifatida baholanadi.

Ingliz badiiy matnlarida metafora va mentalitet

Ingliz adabiyotida metaforalar ko'pincha texnika, harakat va abstrakt tushunchalar asosida quriladi. Bu holat ingliz jamiyatiga xos bo'lgan ratsional fikrlash va individualizm bilan izohlanadi.

Masalan:

“Life is a race” — hayot raqobat sifatida talqin qilinadi.

“Mind is a machine” — tafakkur mexanizmga qiyoslanadi.

“Time flies” — vaqtning tez va qadrlanishi zarur bo'lgan resurs ekanini anglatadi.

Mazkur metaforalar ingliz mentalitetida harakat, tezkorlik va shaxsiy muvaffaqiyat tushunchalarining muhimligini ko'rsatadi.

O'zbek badiiy matnlarida metafora va milliy ruh

O'zbek adabiyotida metaforalar ko'proq tabiat, oila, qalb va taqdir tushunchalari bilan bog'liq holda qo'llaniladi. Bu holat xalqning agrar hayot tarzi, jamoaviy munosabatlari va ma'naviy qadriyatlari bilan chambarchas bog'liq.

Masalan:

“Ko'ngli dengiz” — inson qalbining kengligi.

“Hayot yo'li sinovlarga to'la” — taqdirga sabr bilan qarash.

“Yuragi quyoshdek” — mehr va iliqlik timsoli.

Bunday metaforalar o'zbek mentalitetining hissiy, samimiy va ma'naviy jihatlarini ochib beradi.

Konseptual farqlar va umumiyliklar

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, ingliz metaforalarida harakat, mexanizm va vaqt, o'zbek metaforalarida esa tabiat, qalb va taqdir konseptlari yetakchi o'rin egallaydi. Shu bilan birga, har ikki tilda ham hayot, muhabbat va vaqt kabi universal tushunchalar metaforalar orqali ifodalanadi. Bir tomondan ingliz metaforalarida, ko'pincha G'arbning o'z-o'ziga ishonishi va shaxsiy yutuqlarga erishish falsafasida chuqur ildiz otgan qadriyatlar – individual faollik, raqobat va hissiy nazorat aks etadi. [KM Radjapovna]

Bu esa metaforaning bir tomondan milliy, ikkinchi tomondan umuminsiy xususiyatga ega ekanini tasdiqlaydi.

Metaforalarning madaniyatlararo ahamiyati

Metaforalarni to'g'ri anglash madaniyatlararo muloqotda muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki metafora noto'g'ri talqin qilinganda, milliy mentalitetga xos ma'no yo'qolishi mumkin. Ayniqsa, tarjima jarayonida metaforik mazmunni saqlash alohida e'tibor talab etadi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, metaforalar milliy mentalitetning eng muhim lisoniy ko'rsatkichlaridan biridir. Ingliz va o'zbek badiiy matnlaridagi metaforalar xalqning dunyoqarashi, madaniy tajribasi va ijtimoiy qadriyatlarini aks ettiradi. Metaforalarni lingvomadaniy va qiyosiy jihatdan o'rganish xalqlarning tafakkur tizimini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. M Kurbaniyazova “Linguocultural features of gastronomic metaphors in the English and Karakalpak languages (based on the analysis of artistic texts of the 21st century) International journal of Artificial intelligence 1(3), 705-708
2. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. — Chicago, 1980.
3. Kövecses Z. Metaphor and Culture. — Cambridge, 2010.
4. KM Radjapovna "Ingliz va Qoraqalpoq tilidagi gastronomik metaforalarning lingvomadaniy xususiyatlari" Ilm sarchashmalari ilmiy-nazariy, metodik jurnal 2 (5/2) 250. 2025-y.117-120 b.
5. MR Kurbaniyazova “Metaforani o'rganishning lingvomadaniy jihati” 2025 419-422

